

EVA PIQUER

Els trens no s'esperen

Només una nit

Hi ha hagut en la història una llarga sèrie d'homes de lletres que han experimentat, en una nit misteriosa, un canvi radical en les seves vides, idees i creences.

Al seu *Mémorial*, Pascal parla de la nit del 23 de novembre de 1654, dia de Sant Climent, en què va experimentar un "foc" –això ens sona– que el va transformar completament: "Oblit del món i de tot, fora de Déu". És el famós *contemptus mundi* de Petrarca, i de tants filòsofs de l'humanisme. A partir d'aquella nit s'obria el període de les seves famoses *Cartes provincials* i dels *Pensaments*.

Descartes va tenir una nit igualment reveladora el 10 de novembre de 1619: en parlava Hans Robert Jauss al seu llibre *Les transformacions del modern* (1989). Durant un viatge molt crític a la ciutat de Londres, l'anomenat *Mag del Nord*, Johann Georg Hamann, va viure una nit insòlita, el 31 de març de 1758, després de la lectura del "primer llibre de Moisès". La vida li va canviar de mig a mig, com es llegeix al seu llibre *Viatge infernal del coneixement de si mateix*.

Més endavant, la tardor de 1794, Rousseau, camí de Vincennes, va viure una altra nit transformadora i fecunda. Paul Claudel havia perdut la fe i la nit de Nadal de 1886, a Notre-Dame, va sentir una crida irresistible que va capgirar tots els seus dubtes i el va refermar en la fe catòlica. A Paul Valéry, la gran nit sacsejadora, laica del tot, li va venir l'agost de 1892, i va significar la porta oberta que conduiria al seu famós *Monsieur Teste*. És l'anomenada *nit de Gènova*, que va anar acompanyada d'una tempesta furiosa. André Gide escriu als seus *Diaris* que la nit del 28 de juliol de 1907 el va trasbalsar i el va inspirar per escriure el seu llibre *Ferdinand*; i va recordar per sempre aquelles hores d'insomni, o de somni, com les més productives en la seva carrera d'escriptor.

GETTY

La nit del 24 d'agost de 1934 Borges va fer un intent de suïcidi. No es va morir, i a partir d'aquella experiència es va mirar la vida de tota una altra manera i va escriure el bo i millor de la seva obra. Ho explica Rodríguez Monegal a la biografia de l'escriptor argentí. Heidegger, que sempre demanava més temps per acceptar alguna mutació de la seva persona, va necessitar tres nits per copsar el capgirament de tota la metafísica occidental: ho vaig llegir en un article de Pedro Laín Entralgo a *El País*, amb data 13-10-1993. La gran nit de regirament de Kafka no es va esdevenir arran de la redacció de *La transformació*, com podríem suposar, sinó abans, el 22 de setembre de 1912, quan va escriure d'una tirada la narració *La condemna*, sense aclucar els ulls en tota la nit.

Ara penso que la nit del propassat divendres, 18 d'octubre, quan es va encendre mig Catalunya, molts catalans potser van experimentar, també, una fructífera revelació. ♦♦

SYLVIA PLATH

MÍRIAM CANO

ARA

MARTA PERA CUCURELL

ARA

La troballa d'un relat inèdit de Sylvia Plath permet llegir i entendre millor l'escriptora eterna en què es convertiria poc després

Tothom se n'ha d'anar de casa, més tard o més d'hora

"Ja saps com són, els trens. No s'esperen". Ho diu el pare a la Mary. La mare també insta la filla a afanyar-se cap a l'andana número tres. Quan la Mary s'atura i diu que no, que encara no es veu preparada per emprendre el viatge, els pares li donen l'empenta final. "Tothom ha de marxar de casa, algun dia. Tothom se n'ha d'anar, més tard o més d'hora". I ja són tots tres dins del tren: els pares, per ajudar-la amb la maleta; ella, per anar-se'n qui sap on.

Els passatgers dels vagons tenen alguna cosa estranya. La majoria no semblen preocupats per estar anant allà on van. Ho accepten amb resignació. Bé que han comprat ells el bitllet, i han escollit el tren, i la via. No se'n preocupen, de la destinació, fins que els arriba l'hora. Fins que arriben al novè regne.

Mary Ventura i el Novè Regne és un relat inèdit de Sylvia Plath (1932-1963) que s'ha publicat ara per primer cop a tot el món. Un relat inèdit de Plath: poca broma. Un conte escrit el 1952, mesos abans del seu primer intent de suïcidi. Un conte al·legòric –ella el va descriure com "vagament simbòlic"– que aquella noia de vint anys va enviar a la revista *Mademoiselle* perquè el publicessin, però l'hi van rebutjar. Al cap

d'un parell d'anys l'autora va revisar la història, la va escurçar i li va donar un toc menys sinistre. I aquella obra original va quedar en un calaix, al costat de la nota de rebuig. No ha estat fins que l'ha trobada la crítica i acadèmica Judith Glazer-Raymo, fent recerca entre els arxius de Plath, que s'ha sabut que el conte existia. Ni tan sols els hereus de la poeta en tenien constància.

Un viatge sense retorn cap al regne de la voluntat congelada

Cap on avança el tren que ha agafat Mary Ventura? Se'ns diu que és una línia sense trajectes de tornada, com la vida mateixa. És un tren cap al no-res, similar al comboi imprevisible en què viatgem tots plegats? És un tren cap a l'edat adulta, cap a la maduresa? Un tren que s'endinsa en la ment humana, en la bogeria? Per què la dona del seu costat es refereix al novè regne com "el regne de la voluntat congelada"? Com és que només la Mary s'adona que cal fugir abans d'hora d'aquell viatge sense retorn? ¿Intuïa llavors Sylvia Plath que al cap de poc miraria ella de fugir abans d'hora de la vida?

El conte rescatat de l'oblit (publicat en català per Periscopi, amb traducció de Marta Pera Cucurell; i en castellà per Random House, amb traducció d'Eugenia Vázquez Naca-

rino) ens parla de les imposicions familiars i de la llibertat individual. Quan la Mary al·lega que ella és allà per culpa dels seus pares, la dona li diu: "Però tu vas permetre que et compressin el bitllet. Vas permetre que et deixessin al tren, oi? Ho vas acceptar i no et vas rebel·lar".

Mary Ventura és una mena d'avantsala d'Esther Greenwood

Com observa la poeta Míriam Cano a l'epíleg de l'edició catalana, és difícil deslligar la lectura d'aquest relat breu del que sabem avui sobre la vida de l'autora. "No puc evitar pensar que la Mary Ventura que s'escapa del regne congelat és, salvant totes les distàncies, una avant-sala de l'Esther Greenwood", escriu Cano. Tant la Mary com l'Esther viatgen cap a un lloc inhòspit. A Greenwood ja la coneixem: és la narradora i protagonista de *La campana de vidre*, la primera i única novel·la de Sylvia Plath. I avui tenim l'oportunitat de retrobar-la (convé tornar-hi de tant en tant), perquè Periscopi n'acaba de treure una nova edició, traduïda també per Marta Pera i amb un epíleg de Marta Pessarrodona. M'hi aboco com aquell qui corre per no perdre el tren: "Va ser un estiu xafo-gós, estrany, l'estiu que van electrocutar els Rosenberg, i jo no sabia què hi feia, a Nova York". ♦♦